

עיונים לשבת פרשת תזריע מצורע עפ"י הרמב"ם

מרכז מורשת הרמב"ם רח' התנאים 6 טבריה, משרדי המרכז רח' יוחנן בן זכאי 6 טבריה, טלפקס- 04-6790632

לשאלות, הערות והארות info@harambam.org.il

לעילוי נשמת אסתר בת רחמה

מילה וארץ ישראל

הרב שאולי גרינפלד

יהושע', דבר⁶ אמר להם יהושע ומלן, אמר להם מה אתם סבורין שאתם נכנסין לארץ ערלים?! כך אמר הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו: 'ונתתי לך ולזרעך אחריו וגו' על מנת⁷ 'ואתה את בריתי תשמור'.

מתנת ארץ ישראל ניתנת לנו בתנאי שאנו שומרים על מצוות מילה. בספר הרוקח⁸ כתוב חידוש: שאת הקשר בין מצוות מילה לארץ ישראל, אנו מזכירים כשאנו אומרים בברית את הפסוק⁹ "הודו לה' כי טוב, כי לעולם חסדו":

"שמעתי מפי הרב רבינו יהודה ז"ל דכתיב גבי אברהם **וכרות** עמו הברית' ואמרינן מלמד שהקב"ה מסייעו לכרות, וכתוב בתריה¹⁰ 'לתת לך את **ארץ כנען**' פירוש בזכות **מילה**. ובפסוק אחר כתיב¹¹ 'תתן אמת ליעקב **חסד** לאברהם אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם' אלמא דקרו¹² **לשבועות הארץ חסד**, ומשום הכי אמרינן 'כי לעולם חסדו' במילה, דהיינו **שבועת ארץ ישראל שנקראת חסד שניתנה על ידי מילה**".

הבטחת הארץ היא החסד של ה' לאברהם, וניתנת בזכות השמירה על מצוות מילה. וצריך להבין, מדוע באמת הבטחת הארץ קשורה דוקא למצוות מילה, שלכן אברהם מקבל אותה כהקדמה למצוות הברית, ויהושע מל את ישראל מיד עם כניסתם לארץ?

פרשתינו פותחת במצוות מילה¹:

"וידבר ה' אל משה לאמר. דבר אל בני ישראל לאמר, אשה כי תזריע וילדה זכר, וטמאה שבעת ימים, כימי נדת דותה תטמא. וביום השמיני ימול בשר ערלתו".

מצוות מילה, מוזכרת כבר אצל אבי האומה, וכך נאמר²:

"ויאמר אלקים אל אברהם ואתה את בריתי תשמור, אתה וזרעך אחריו לדרתם. זאת בריתי אשר תשמור ביני ובינכם ובין רעך אחריו, הימול לכם כל זכר. ונמלתם את בשר ערלתכם, והיה לאות ברית ביני ובינכם".

אלא ששם קודם לציווי על המילה, ניתנת לאברהם אבינו הבטחה על ארץ ישראל³:

"ונתתי לך ולזרעך אחריו את ארץ מגריך את כל ארץ כנען לאחזת עולם, להיות לך לאלקים ולזרעך אחריו".

חז"ל במדרש⁴, עמדו על התלות בין מצוות מילה לבין ירושת הארץ:

אם מקיימין בניך את המילה הן נכנסים לארץ ואם לאו אין נכנסים לארץ... [אמר] ר' ברכיה ור' חלבו בשם ר' אבון בן רבי יוסי כתיב⁵ 'וזה הדבר אשר מל

1	ויקרא י"ב א-ג.	6	דברי שכנוע.
2	בראשית י"ד ט- י"א.	7	על תנאי.
3	פס' ח.	8	הל' שבת סוף סימן ק"י.
4	בראשית רבה מ"ו, ט.	9	תהילים קל"ו, א.
5	יהושע ה, ד.	10	וכתוב אחריו.
		11	מיכה ז, כ.
		12	הרי שקורא.

כלומר, שיש פוסקים שסברו שאמנם היה ראוי לברך שהחיינו בכל ברית, אלא שלא נהגו כך, כיון שבברית יש צער לתינוק. להלכה נפסק בשו"ע¹⁹:

"כשהאב עצמו מוהל את בנו, הוא מברך: שהחיינו. ואם המוהל הוא אחר, י"א שאין שם ברכת שהחיינו. **ולהרמב"ם, לעולם האב מברך שהחיינו על כל מילה ומילה, וכן נהגו בכל מלכות ארץ ישראל וסוריא וסביבותיה ומלכות מצרים.** הגה- ובמדינות אלו נוהגין שלא לברך שהחיינו, אפילו כשהאב עצמו מל בנו, אם לא שמל בנו הבכור שחייב לפדותו מברך שהחיינו בשעת מילה ואינו מברך בשעת פדיון. אבל כשפטור מהפדיון אינו מברך שהחיינו".

הרי שבארץ ישראל וסביבותיה, מברכים שהחיינו בכל ברית, בניגוד לשאר מדינות העולם, בהם מברכים שבחיינו או רק כשהאב מל בעצמו, או רק בברית של הבן הבכור.

וכאן עולה השאלה: לפי היש מפרשים שהביא ההגהות מיימוניות, שהטעם שלא מברכים שהחיינו בברית הוא משום צערו של התינוק, מדוע בארץ ישראל כן מברכים? וכי בארץ ישראל יש לתינוק פחות צער?

ראיתי על כך רעיון נפלא, שכתב הרב חיים דרוקמן זצ"ל²⁰:

"עולה מכאן לימוד גדול: בארץ ישראל הצער שבברית המילה איננו מבטל את השמחה. **בארץ ישראל אם שמחה וצער קיימים יחד - אין האחד מבטל את השני.** גם כשישנו כאב גדול - אין הוא מטשטש את השמחה, עליה יש לברך 'שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה'".

ברכת שהחיינו על המילה בארץ ישראל מלמדת אותנו, שעל אף הקשיים והייסורים שארץ ישראל נקנית בהם, לעולם איננו שוכחים להודות ולשבח בלב מלא שמחה על ארץ חמדה טובה ורחבה שנתת לנו, ועל הזכות לחיות כאן בתקופה הזו.

בפירוש יפה תואר על מדרש רבה¹³ כתב שהצורך במילה לשם ירושת הארץ הוא:

"שלקדושתה לא יבוא בה ערל וטמא".

ארץ ישראל היא ארץ קדושה, ובכדי לזכות להיאחז בה, צריך להיות ראוי לך. הסרת הערלה, מאפשרת לנו להיות זכאים לישיבה בארץ הקדושה. לפי הסבר זה, הסרת הערלה היא ה'סור מרע', שמאפשר את ה'עשה טוב' - ירושת הארץ.

הרמב"ם במורה נבוכים¹⁴, בטעם השלישי למצוות מילה כתב:

"וידוע גם ערך האהבה והעזרה המתפתחים בין בני אדם אשר כולם באות אחד... וכך המילה הזאת היא הברית אשר כרת אברהם אבינו על הדעה ביחוד ה'".

מצוות המילה, יוצרת לנו גיבוש לאומי, גיבוש של האומה המאמינה בייחוד ה'. נראה שאפשר לראות בזה טעם נוסף להקדמת המילה לכניסה לארץ. בכדי להיכנס לארץ, אנו צריכים להתגבש כעם, להחזיק את המאחד ביננו כאומת המאמינים, בכדי להיות¹⁵ "ומי **כעמך ישראל** גוי אחד **בארץ**".

ונסיים ברעיון נוסף, אשר קושר בין המילה לבין ארץ ישראל.

הפוסקים נחלקו, האם מברכים שהחיינו על מצוות מילה. דעת הרמב"ם¹⁶ שבכל ברית מברך אבי הבן שהחיינו, ואפילו אין זה בנו הבכור:

"כל מצוה שהיא מזמן לזמן... וכן מצוה שאינה תדירה ואינה מצוייה בכל עת, שהרי היא דומה למצוה שהיא מזמן לזמן, כגון **מילת בנו** ופדיון הבן מברך עליה בשעת עשייתה שהחיינו".

ואילו בעל הגהות מיימוניות¹⁷, כתב שאין אנו נוהגים כך:

"אנו אין מנהגנו בכך ויש מפרשים הטעם משום דאית ליה צערא לינוקא¹⁸".

19 יורה דעה רס"ה, ז. ספר הזיכרון כלביא שכן עמוד 190.

13 עמ' רע"ג.
14 ג, מ"ט.
15 דברי הימים א י"ז, כ"א.
16 ברכות י"א, ט.
17 מילה ג אות ד.
18 משום שיש לו צער לתינוק.